

יינה של תורה

נסיון העקדה – התמסרות מוחלטת לקב"ה

ביאור מאמר חז"ל בנוגע לנסיון העקדה – "עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים", במה נשתנה נסיון העקדה משאר הנסיונות

א. בפרשתנו מספרת התורה אודות הנסיון העשירי והקשה מבין הנסיונות בהם נתנסה אברהם אבינו על ידי הקב"ה, נסיון העקדה - ציווי הקב"ה לאברהם לקחת את יצחק בנו יחידו, להעלותו על גבי המזבח ולהקריבו לפניו לעולה. הגמרא במסכת סנהדרין (פ"ט, ב) נעמדת על כך שציווי של הקב"ה לאברהם לעקוד את בנו על המזבח מופיע בתורה בלשון בקשה - ולא בלשון ציווי ודרישה: "קח נא את בנך את יחידך" (פרשתנו כ"ב, ב), ומבארת כי דברי הקב"ה לאברהם אכן נאמרו בצורה של בקשה, ותוכנם: "ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת בכולן, עכשיו עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים" - אם לא תעלה את בנך לעולה יאמרו כי גם שאר הנסיונות, שבהם כן עמדת, אין בהם ממש.

דברי הגמרא נראים תמוהים: מדוע אם לא היה אברהם עומד בנסיון העקדה, נסיון שהיה הקשה מכולם, עלולה לעלות מחשבה שגם "בראשונים אין ממש" - וכי העובדה שאברהם לא מוכן למסור את בנו לשחיטה בכדי לקיים את רצון ה' מבטלת את מסירותו ונכונותו לעמוד בנסיונות קשים אחרים? במה מתייחד נסיון העקדה מכל שאר הנסיונות, עד כדי כך שהעמידה בנסיון זה היא המוכיחה את מסירותו האמיתית של אברהם לקיום רצון ה'?

ב. משמעותה האמיתית והעמוקה של מסירות-נפש היא מסירת המציאות האישית וביטולה

לגמרי רצון ה', ללא התערבותם של שיקולים רגשיים או שכליים. מסירות-נפש אמיתית של יהודי היא כאשר נכונותו למסור את נפשו למען הישאר יהודי נאמן לאלקיו אינה נובעת משיקולי כדאיות כלשהם, גם לא במובן הרוחני, כי אם מהתבטלותו המלאה והמוחלטת לבורא ולרצונו, בעוד מציאותו האישית - כולל צורתו הרוחנית - כלל אינה נחשבת בעיניו.

באם נכונותו של יהודי למסור את נפשו וחייו בכדי להישאר יהודי נאמן נובעת ממסקנתו השכלית או הרגשית, אין זו מסירות-נפש - מסירת וביטול המציאות, אדרבה, הדבר נובע מתוך רצונו להגדיל את מציאותו - הרוחנית - בידעו, כי עדיפה המיתה והשגת החיים בעולם רוחני עליון יותר על פני החיים בעולם הזה בצורה מנוגדת לרצון ה'. כל זמן שרצונו למסור את נפשו בא לו מעריכת חשבונות כדאיות והשגת רווחים כלשהם, ואפילו אלו רווחים רוחניים טהורים, אין בכך משום הוכחה כי הוא ביטל את כל ישותו ומציאותו כלפי הקב"ה - יתכן שבכך הוא רוצה להשיג ולהגיע למדרגות רוחניות נעלות וגבוהות. הדבר דומה במקצת (להבדיל בין הטמא לטהור) לנכונותו של הגוי לוותר על חייו למען אמונתו ודעותיו - נכונות הנובעת מתוך רצון להשיג הוספה במציאותו, ויתור על דבר אחד במטרה להשיג דבר נעלה ויקר יותר.

מסירות-נפש אמיתית היא זו הנובעת מהתבטלותו המוחלטת של יהודי לפני ה', בלי כל חשבונות - גשמיים ורוחניים.

ג. מעתה תובן משמעות דברי הגמרא "עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים": עמידתו של אברהם בנסיון העקידה הוכיחה כי הוא ביטל לגמרי את מציאותו האישית לאלקות, משום שהעמידה בנסיון לא הביאה לו כל תועלת גשמית ואף לא תועלת רוחנית. אברהם אבינו העלה את בנו לעולה אך ורק משום שכך נצטווה על ידי הקב"ה וזה היה רצונו.

אילו לא היה אברהם עומד בנסיון זה היתה עלולה לעלות מחשבה כי עמידתו בנסיונות הראשונים היתה רק למען השגת 'רווחים' ומטרות כלשהן, ולא בגלל התמסרותו המוחלטת לרצון ה'. העובדה שאברהם מסר את בנו לשחיטה הוכיחה וביורה כי מסירותו לקיים את רצון ה' - גם בתשעת הנסיונות שקדמו לנסיון העקידה - לא נבעה משיקולים צדדיים אישיים, כי אם אך ורק מפני התבטלות מציאותו בתכלית הביטול כלפי הקב"ה.